

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดอกไม้ที่กำลังเบ่งบานเพื่อรอต้อนรับนักท่องเที่ยวให้มาชื่นชมความงดงาม หรืออีกนัยหนึ่งการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจของประเทศนั้นๆ และทำให้เกิดความน่าสนใจ ประเทศไทยมีการจัดการท่องเที่ยวแบบถูกใจผู้คนมากก็จะมีผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวมากมาย จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการจัดการท่องเที่ยวแบบน่าสนใจประเทศนั้นก็จะมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น การจัดการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทยหรือประเทศต่างๆโดยส่วนมากจะเน้นการจัดการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานและโบราณวัตถุ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของประชากรในประเทศ ซึ่งเมืองที่ได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกในปัจจุบันมีมากมาย มีสถานที่อันทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมและธรรมชาติของประเทศต่างๆ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจำนวน 851 แห่ง แบ่งเป็นสถานที่อันทรงคุณค่าทางวัฒนธรรม 660 แห่ง ทรงคุณค่าทางธรรมชาติ 166 แห่ง และทรงคุณค่าผสมผสานทั้งทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ 25 แห่ง กระจายอยู่ในประเทศต่างๆ จำนวน 141 ประเทศทั่วโลก (ที่มา : www.thaigoodview.com, 2556)

การท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) มีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกมากมายหลายประเทศ เช่น ประเทศไทย สหภาพพม่า หรือแม้แต่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองหลวงพระบางได้ขึ้นทะเบียนให้เป็นเมืองมรดกโลกแห่งแรกของประเทศ สปป.ลาว ในปี ค.ศ.1997 เนื่องจากเมืองหลวงพระบางมีความโดดเด่นไม่เหมือนเมืองอื่นๆ ความเป็นเมืองหลวงพระบาง กล่าวคือ ความโดดเด่นทางด้านธรรมชาติ สังคม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และวัฒนธรรม ความโดดเด่นทางธรรมชาติ เพราะเมืองหลวงพระบางเป็นเมืองที่ถูกโอบล้อมด้วยแม่น้ำสองสายที่ไหลผ่านเมืองและเมืองที่ตั้งอยู่ริมน้ำโขงและเป็นหุบเขารอบเมือง ด้านวิถีชีวิตของคนเมืองหลวงพระบาง ยังเป็นสังคมที่เรียบง่ายเหมือนสังคมชนบทที่ยังใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติวิถีชีวิตชาวหลวงพระบางยังไม่ผูกติดอยู่กับเวลา ไม่เร่งรีบ และยังคงความเป็นสังคมแบบเกษตรกรรมผู้คนในสังคมมีความเอื้ออาทรต่อกันและกัน ด้านประเพณี สำหรับผู้หญิงลาวยังนิยมนุ่งผ้าซิ่นลาว แม้กระทั่งนักเรียนยังนุ่งซิ่นไปโรงเรียน นอกจากนี้จุดเด่นของหลวงพระบางยังมีอีกมากมายจนกระทั่งนำไปสู่การได้รับขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก UNESCO จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนดินแดนแห่งนี้อย่างไม่ขาดสาย และส่งผลให้เมืองหลวงพระบางยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนเองได้และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของโลกในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กล่าวคือ รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวเพราะได้มุ่งเน้นที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาต่างๆ ที่น่าสนใจ ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจากนานาประเทศ อันเนื่องมาจากประเทศไทยเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและยังเป็นที่ตั้งของมรดกที่สำคัญอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดสุโขทัย เป็นจังหวัดที่มี

นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจำนวน 632,964 คน เป็นชาวไทยจำนวน 419,304 คน ชาวต่างประเทศจำนวน 213,660 คน (ที่มา: กองสถิติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550)

จังหวัดสุโขทัย ตั้งอยู่ในประเทศไทย เป็นเมืองหลวงแรกของอาณาจักรสยามระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 13-14 (พุทธศตวรรษที่ 18-19) เมืองนี้มีสิ่งก่อสร้างสวยงามมากมายที่แสดงให้เห็นถึงยุคเริ่มแรกของสถาปัตยกรรมไทย อารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ซึ่งพัฒนาอยู่ในอาณาจักรสุโขทัยได้ซึมซับอิทธิพลและประเพณีโบราณมากมายของท้องถิ่น ผสมผสานเข้ากันเป็นศิลปะสุโขทัย โดยมีอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ตั้งอยู่ที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันออก 12 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนพื้นที่ลานตะพัก มีลักษณะผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีกำแพงเมืองสลับกับคูน้ำล้อมรอบ 3 ชั้น มีแนวเทือกเขาประตักษ์อยู่ทางด้านทิศตะวันตก ส่วนทางด้านทิศตะวันออกมีคลองแม่ลำพันไหลผ่าน ซึ่งจะไหลไปลงสู่แม่น้ำยมที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 12 กิโลเมตร กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานเมืองเก่าสุโขทัย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2478 ต่อมาในปีพุทธศักราช 2520 ได้ประกาศเขตโบราณสถานเนื้อที่ 2,050 ไร่ ต่อมาในปีพุทธศักราช 2518 ได้ประกาศเขตเพิ่มเติมเป็นเนื้อที่ทั้งสิ้น 43,750 ไร่ หรือประมาณ 70 ตารางกิโลเมตร

ปัจจุบันจังหวัดสุโขทัย อำเภอศรีสัชนาลัย และจังหวัดกำแพงเพชร คุณค่าแห่งความเป็นมรดกโลก เป็นเมืองโบราณที่ปรากฏร่องรอยหลักฐานของอารยธรรมอันรุ่งเรืองในอดีต สะท้อนให้เห็นภาพของอาณาจักรสุโขทัยในความเป็น รุ่งอรุณแห่งความสุข เป็นต้น กำเนิดของประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ได้พัฒนาเป็นรัฐสำคัญของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-20 เป็นเวลานานประมาณ 200 ปี ด้วยความโดดเด่นนี้เองส่งผลให้เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ และได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก เมื่อปีพุทธศักราช 2534 ด้วยคุณค่าความโดดเด่นตามเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้ หลักเกณฑ์ข้อที่ 1 เป็นตัวแทนในการแสดงผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดของมนุษย์ หลักเกณฑ์ข้อที่ 3 เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว โบราณวัตถุสถานที่ปรากฏอยู่ในเมืองประวัติศาสตร์ทั้ง 3 เมืองนี้ แสดงให้เห็นถึงผลงานสร้างสรรค์อันล้ำเลิศของมนุษย์ ความงดงามอลังการของสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมสุโขทัย เป็นต้นแบบที่ส่งอิทธิพลให้ศิลปกรรมไทยในระยะต่อมา ความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ และพระพุทธรูปลีลา เป็นสิ่งยืนยันถึงความสำเร็จของศิลปกรรมไทยยุคแรกนี้ได้เป็นอย่างดี

กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ได้มีโครงการนำร่องที่จังหวัดสุโขทัยนี้จะสามารถเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการรณรงค์ในการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ และสามารถใช้โครงการดังกล่าวเป็นต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นๆ อีกด้วย จากความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสุโขทัยเป็นจังหวัดที่มีบริบทของพื้นที่ที่ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อปี พ.ศ. 2534 ซึ่งชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมากที่สุด และด้วยชุมชนดังกล่าวยังเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายถึงแม้จะอยู่ในเขตอำเภอเมืองก็ตาม แต่ในบางพื้นที่ยังคงเต็มเปี่ยมไปด้วยความเป็นสังคมชนบท ซึ่งรูปแบบการดำรงชีวิตยังเป็นสังคมเกษตรชนบท

มีความโดดเด่นในสถาปัตยกรรม สังคม ประเพณี ศิลปะ ภาษา และวัฒนธรรมของพื้นที่นี้และยังปรากฏร่องรอยอยู่ในปัจจุบัน

ถึงแม้ว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าอยู่ในพื้นที่มรดกโลก แต่ชุมชนเมืองเก่ายังขาดการจัดการพื้นที่ทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านนโยบายเพื่อผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะชุมชนเมืองเก่าเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่เต็มไปด้วยประวัติศาสตร์ และเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองหลวงพระบางแล้วบริบทของพื้นที่มีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนในด้านวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งหากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งภาคประชาชนได้ร่วมมือกันระดมความคิดเห็นที่จะผลักดันให้ชุมชนเมืองเก่าเกิดแหล่งท่องเที่ยวที่เรียกว่า เมืองมรดกโลกที่มีชีวิต ให้เกิดขึ้นในจังหวัดสุโขทัยได้แล้ว กระแสแห่งการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจะส่งผลให้เกิดพื้นที่ท่องเที่ยว ตลอดจนจนกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกและจะเกิดความยั่งยืนสืบไป

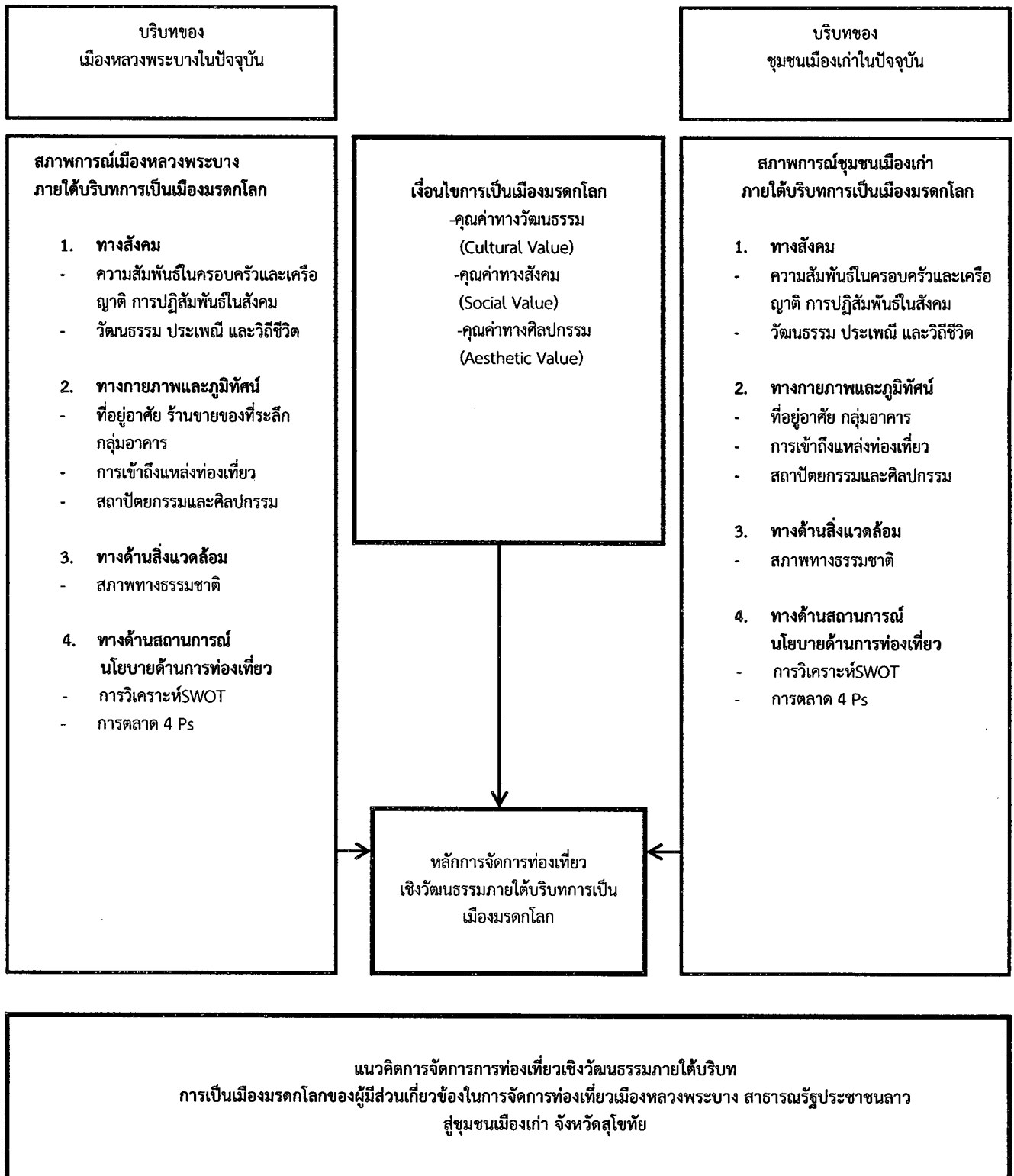
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษานโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลกจากแนวคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการจัดการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาชนลาวสู่ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย

1.3 คำสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นมรดกโลก หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนมรดกโลกขององค์การยูเนสโก (UNESCO) และเป็นการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบมุ่งเน้นการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาต่างๆ ของชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก

1.4 กรอบแนวคิด

1.5 สิ่งที่เคยคาดว่าจะได้รับและหน่วยงานที่จะนำไปใช้ประโยชน์

1.5.1 ได้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลกจากแนวคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาชนลาวสู่ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย

1.5.2 ได้เตรียมความพร้อมก่อนการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองมรดกโลก

1.5.3 ได้ทราบแนวความคิดเห็นของภาคีทั้งภาครัฐและภาคเอกชนของจังหวัดสุโขทัยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลก

1.5.4 ได้นำผลการวิจัยขยายผลโดยหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อมุ่งสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดเมืองมรดกที่มีชีวิตโลกในประเทศไทยต่อไปในอนาคต

1.5.5 ผู้วิจัยยังมีแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยการนำผลการวิจัยที่ได้จากการมีส่วนร่วมจากการแสดงความคิดเห็นของทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยนำแนวความคิดเห็นดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากเมืองหลวงพระบางภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลกที่มีชีวิตสู่ชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย